

Social Sciences
ISSN: 1308 7444 (NWSASOS)
ID: 2018.13.4.3C0178

Status : Original Study
Received: August 2018
Accepted: October 2018

Abdulkadir Atik, Asiye Ata

Atatürk University, Erzurum-Turkey

kadiratik@atauni.edu.tr; asiye.ata@atauni.edu.tr

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2018.13.4.3C0178	
ORCID ID	0000-0002-8935-3202	0000-0001-7862-7872
CORRESPONDING AUTHOR	Asiye Ata	

ALTERNATİF DİJİTAL EĞİTİM PLATFORMU OLARAK KİTLESEL ÇEVİRİMİÇİ AÇIK DERS (MOOC) UYGULAMALARI

ÖZ

Birçok işlevinin yanı sıra bir eğitim platformu olarak yeni medya; her geçen gün biraz daha öne çıkan farklı eğitsel uygulamalarla geleneksel eğitime alternatifler sunmaya devam etmektedir. Zaman içinde eğitsel bağlamda yeni medyada temelde iki farklı oluşumun kendini gösterdiği görülmektedir. Bunlardan ilkinin geleneksel eğitim kurumlarına eklenen yardımcı uygulamalar oluşturmaktadır. İkinci grupta ise tamamen dijital ortamın pratiklerine göre yapılandırılmış bağımsız dijital eğitim platformları yer almaktadır. KitleSEL Çevrimiçi Açık Kurslar olarak tanımlanan MOOCs uygulamaları evrensel ölçekte yaygın ve popüler dijital eğitim uygulamaları olarak dikkatleri çekmektedir. Bu çalışmada MOOCs uygulamalarında öne çıkan kurumsallaşmış beş MOOCs platformu olan Khan Academy, EdX, Coursera, Udacity ve Udemy yapısal olarak incelenmektedir. Çalışma, çevrimiçi kursların dijital eğitim platformları olarak geleneksel eğitime nasıl bir alternatif oluşturdukları sorunsalından hareketle MOOC'ların yeni medya pratiklerine göre nasıl yapılandığı, kurumsal işleyişin nasıl olduğu, geleneksel eğitim kurumlarıyla olan bağlantıları, genel kullanıcı profili gibi unsurlara yönelik tartışmalar üzerinden sistematize edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: MOOC, Khan Academy, EdX, Coursera, Udacity, Udemy

MASSIVE OPEN ONLINE COURSE (MOOC) PRACTICES AS ALTERNATIVE DIGITAL EDUCATION PLATFORM

ABSTRACT

The new media, with its many functions including an education platform, keeps offering alternatives to traditional education via various instructional practices that become more prominent each day. It is seen that two main formations in the new media has stood out among others in time in educational terms. The first is auxiliary practices added to traditional education institutions. The second group consists of independent digital education platforms that are constructed totally on the practices of digital environments. MOOCs practices that refer to Massive Open Online Courses are noteworthy as universally widespread practices and popular digital education applications. This study dwells on five prominent and institutionalized MOOCs that are Khan Academy, EdX, Coursera, Udacity, and Udemy. Based on the question what kind of an alternative online courses as digital education platforms offer to traditional education, this study seeks to reveal how MOOCs are constructed according to the new media practices, how they operate in institutional terms, their connections with traditional education institutions, and general user profiles.

Keywords: Khan Academy, EdX, Coursera, Udacity, Udemy

How to Cite:

Atik, A. ve Ata, A., (2018). Alternatif Dijital Eğitim Platformu Olarak KitleSEL Çevrimiçi Açık Ders (MOOC) Uygulamaları, **Social Sciences (NWSASOS)**, 13(4):144-154, DOI:10.12739/NWSA.2018.13.4.3C0178.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Henüz eşiğinde bulunduğumuz dijital kültür sürecinin öne çıkan iki başat unsuru; teknoloji ve tüketim odaklı işleyiştir. Bu iki unsurun da en belirgin şekilde varlık bulduğu alan, 'yeni medya' olarak tanımlanan internet ortamıdır. Bilişim tabanlı teknolojilerin birleşimi olarak karşımıza çıkan yeni medya, tüketim odaklı sistemin gereklerine göre işlemekte, bir yandan var olan sistemi yeniden üretirken öte yandan da kendi pratiklerine göre geleneksel kalıpları ve uygulamaları değişime zorlamaktadır. Yeni medyanın etkileşim alanına giren alanlardan biri de eğitimidir. Erişim kolaylığı, hız, üretim maliyetlerinin düşüklüğü, çoklu materyal uygulamalarına uygunluk, bireysel özgürlük, eylem ve etkileşime imkân tanıyan yönleriyle yeni medya, giderek daha fazla popüler bir eğitsel alana dönüşmektedir. Bunun sonucu olarak 'duvarsız üniversite', 'bireysel eğitim' gibi kavramlar yeni eğitsel paradigmlar olarak daha fazla gündeme getirilmektedir. Kitlesele çevrimiçi açık ders uygulamaları olarak bilinen MOOC'lar, yeni medyanın eğitsel potansiyelini en iyi yansıtan uygulamalar arasında gösterilebilir. Geleneksel ders materyalinin dijital ortama aktarılarak daha geniş kitlelerle paylaşılması düşüncesiyle başlayan bu uygulamalar şimdilerde milyonlarca insana hitap edecek, küresel ölçekte alternatif eğitsel platformlara dönüşmüştür. Alternatif dijital eğitim platformu olarak kitlesele çevrimiçi açık ders (MOOC) uygulamalarının incelendiği çalışma, yeni medyanın, açık ders uygulamalarıyla nasıl bir eğitsel platforma dönüştüğü ve geleneksel eğitime alternatif oluşturmaya başladığı sorunsalı üzerine temellenmektedir. Çalışmada, küresel ölçekte yaygınlık gösteren beş MOOCs uygulamasının resmi web siteleri incelenerek; MOOCs uygulamalarının toplumun hangi kesimlerinden destek ve ilgi gördüğü, programların daha çok hangi konulara odaklandığı, eğitsel materyalin katılımcılara hangi yollarla ulaştığı, ölçme ve değerlendirilmenin nasıl yapıldığı, MOOCs uygulamalarının yaygınlık düzeyinin ne ölçüde olduğu gibi soruların cevapları aranmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada kurumsallaşmış beş MOOCs platformu olan Khan Academy, EdX, Coursera, Udacity ve Udemy yapısal olarak incelenmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Eğitsel alanın güncel gelişmelerle olan bağlantısı doğrudan ve çok yönlüdür. Ekonomik, sosyolojik, siyasal, teknolojik her türlü gelişme hem eğitimle anlamını bulur hem de eğitsel alanı doğrudan etkiler. Teknoloji tabanlı yeni medya ve yeni medyanın oluşturduğu dijital kültür, eğitsel alanı etkilemekte ve gelecek vizyonlu eğitim politikalarına yön vermektedir. Geleneksel eğitimin kalıplarının kırıldığı günümüz dünyasında çevrimiçi kitlesele açık ders uygulamaları (MOOCs) alternatif bir eğitsel ortam oluşturmaya başlamıştır. Kullanıcı etkileşimini ve taleplerini dikkate alarak yeni medyanın işleyişine ve pratiklerine göre şekillenen inovatif eğitsel uygulamalar eskisine oranla daha fazla rağbet görmekte ve alternatif alanlar oluşturmaktadır. Küresel şirketlerin ve başarılı üniversitelerin bu yeni eğilimlere uyum sağlama çabaları da gelişmeleri hızlandırmakta ve yön vermektedir. Öte yandan her yenilik; hız, kolaylık, ekonomiklik, etkililik gibi avantajlarının yanı sıra olumsuzlukları da beraberinde getirebilmektedir. Özellikle hız, ticari kaygılar ve kitleseleşmeyle birlikte içerikte oluşan sığlaşma ve parçalılık çok ciddi eğitsel sorunlar olarak ortada durmaktadır. Bu kapsamda MOOC uygulamalarının incelenmesi; var olan durumun sağlıklı analizinin yapılarak yeni eğitim politikalarının belirlenmesi açısından önemlidir. İnsan, önemli ölçüde inşa edilen bir varlıktır. Bu inşa sürecinde eğitim rolü hemfikir olunan bir gerçektir. Bu

kapsamda yapılan çalışmalar hem eğitsel alandaki müzmin sorunlara çözüm yolları arama hem de teknolojinin etkili ve verimli bir şekilde alana uyarlanabilmesi için gereklidir. Daha özgür, etkili, fırsat eşitliğine dayalı, çağın gereklerine cevap verebilen bir eğitsel ortamın oluşturulması öncelikli mesele olarak kabul edilmelidir.

3. ANAKONU (SUBJECT)

3.1. E-Öğretim Yöntemi Olarak Kitlesele Çevrimiçi Açık Ders Uygulamaları (MOOCs) (Massive Online Open Course Practices as E-Teaching Methods)

Yeni medya teknolojilerinin oluşturduğu yenilikçi uygulamalar, geleneksel eğitim paradigmasını değişime zorlamaya devam etmektedir. Öğrenme ve öğretmeyi kolaylaştıran inovatif eğitsel yöntem ve araçlar yeni medyayı, geleneksel eğitime destek olan bir ortam olmanın ötesine taşımıştır. Artık yeni medya tamamen dijital ortama göre şekillenmiş eğitsel uygulamalarla alternatif fırsatlar sunabilmektedir (Spector, 2010:375). Özellikle eğitimin rutin bileşenleri olan video ve sesin kullanımı interneti yüksek öğretimde, pedagojik açıdan son derece değerli bir kaynağa dönüştürmüştür (Bijmens, vd., 2006:5). Yeni medyanın insanlığa sunduğu eğitsel eylem ve etkileşim biçimlerinin başında kayıtlı veya çevrimiçi video uygulamaları gelmektedir. MOOC'lar genel olarak bilgisayara dayalı testler, çevrimiçi tartışma forumları ve kısa video konferanslardan oluşan yeni bir e-öğrenme sınıfı olarak tanımlanmaktadır (Kim, 2016:121). Açık kayıt seçenekleri, açık bir müfredat, ücretsiz veya makul düzeydeki katılım ücretleriyle bireysel uygulamalara göre düzenlenen bu kurslar mevcut yükseköğretim sistemini önemli ölçüde etkilemiştir. İnternete bağlı olan herkes bir MOOC'a kaydolabilir, kaynaklara erişebilir, etkileşim kurabilir, akranları ve sınıf arkadaşlarıyla birlikte bilgilerini paylaşabilir. Yükseköğretimi daha erişilebilir kılan bu yenilikçi yaklaşım, küresel çapta önemli derecede ilgi görmeye başlamıştır (Zhu, Sari and Lee, 2017:31-32).

1990'lı yılların sonunda ortaya çıkan ve Massachusetts Institute of Technology-MIT öncülüğünde gerçekleştirilen ders materyalinin, videoların ve diğer eğitsel kaynakların öğrenmeye hevesli ve bu kaynaklara ihtiyaç duyan herkes ile internet üzerinden paylaşıldığı 'Açık Ders Kaynakları Girişimi' sonraki yıllarda dünyadaki pek çok akademik kurum tarafından sahiplenilmiştir (Çağiltay, 2014:44). Öğretim materyalinin yeni medya üzerinden paylaşımına açılması toplumsal sistemin her alanından milyonlarca insanın ilgisini çekmekte ve gereksinimlerini gidermektedir. Yalnızca eğitsel alanla sınırlı kalmayıp yönetsel yapı, iş hayatı ve sosyal alanın değişik katmanlarında yer alan insanlar dijital ortamın sunduğu avantajlardan yararlanma yoluna gitmektedir. Kurslar her öğrencinin ihtiyacına göre adapte edilebilmekte ve kurs materyalleri sık sık yeniden düzenlenebilmektedir (Ifenthaler, 2010:6). Ayrıca çoğu eğitim kurumu kitlesele çevrimiçi açık kursları, açık erişim ve ölçeklenebilir yüksek eğitim kursları şeklinde ücretsiz vermektedir. MOOC'larda video ve mesaj panoları gibi çeşitli on-line materyaller kullanılmaktadır (Universities UK, 2013:2). MOOC terimi ise ilk olarak 2008'de Kanada'da Manitoba Üniversitesi tarafından gündeme getirilmiştir (Liyanağunawardena, Adams and Williams, 2014:203). Böylece George Siemens ve David Cormier tarafından geliştirilen, herkesin kullanımına açık bilgi kursları, MOOC olarak anılmaya başlanmıştır (Zhu, Sari and Lee, 2017:32).

Son yıllarda daha fazla bilgiyi kitlesele dolaşıma sokmak, üniversitelerdeki derslerin daha erişilebilir ve esnek hale getirilebilmesini sağlamak için MOOC uygulamalarının yaygınlaştığı görülmektedir. MOOC'ların hızlı gelişimi politika belirleyicilerin,

yatırımcıların ve eğitimcilerin hayal gücünü artırmış ve onları çevrimiçi öğrenme programları açmak için çeşitli MOOC platformları kurmaya ikna etmiştir (Yuan ve Powell, 2013:14).

3.2. Eğitsel Açıdan Kitlese Çevrimiçi Açık Ders Uygulamaları (MOOCS) (Massive Online Open Course Practices in Educational Aspect)

Yeni medyanın eğitsel açıdan kullanıcılara sunduğu avantajları iki grupta incelemek mümkündür. İlk olarak kullanıcılar, kaynaktan bağımsız olarak erişim olanağının bulunduğu herhangi bir yerden ve istedikleri zaman dersleri takip edebilmektedir. İkinci olarak da yeni medyanın bireysel öğrenmeye uygun yapısından söz edilebilir. Kurslar her öğrencinin ihtiyacına adapte edilebilmekte ve kurs materyalleri sık sık yeniden düzenlenebilmektedir (Ifenthaler, 2010:6).

- Açık erişim: Kursların isteyen herkese açık ve genellikle ücretsiz on-line olma durumlarını ifade etmektedir.
- Ölçeklenebilirlik: Kurslar, çok sayıda katılımcıyı destekleyecek ve bireysel uygulamalara karşılık verecek şekilde tasarlanmıştır (Yuan ve Powell, 2013:6).

Modern web, her biri birarada olabilen birkaç ortamı desteklemektedir. Eşzamanlı derslerle katılımcıyla etkileşim kurulabilmekte ve ayrıca eşzamansız derslerle de öğrenmede bireysel bağımsızlık sağlanabilmektedir. Telekonferans sistemi ile öğretmen sınıfta öğrencilere çevrimiçi olarak ulaşabilmektedir. Kampüs tabanlı bu sınıflarda coğrafi uzaklık sorun olmaktan çıkmakta, eşzamanlı bir öğrenme süreci gerçekleştirilmektedir. İnteraktif yazılım alanındaki son gelişmeler sanal öğrenme ortamları oluşturmak ve profesyonel rehberlik olmadan karmaşık sistemlerin modellenmesi için eşsiz olanaklar sunmaktadır. Etkileşimli ortamların gelişimi için seçenekler çeşitlidir. Yeni yazılım programlarının grafiksel uygulamaları, heyecan verici animasyonlar ve son derece karmaşık simülasyonları oluşturabilme olanağı öğrenme sürecini daha cazip, kolay ve etkili hale dönüştürebilmektedir. Dijital çağda inovatif eğitsel uygulamalar sadece eğitim alanında değil aynı zamanda yönetsel, ekonomik ve toplumsal alanlarda da karşılığını bulmaktadır (Anderson, 2008:348).

Kitlese çevrimiçi kursların insanların genel eğitsel taleplerine göre şekillendiği ve bu nedenle de ilgi gördüğü söylenebilir. MOOCs uygulamalarının eğitsel avantajlarıyla bu kurslara duyulan ilginin nedenlerinin örtüştüğü görülmektedir. Örneğin Coursera kurslarına katılan öğrenenlerin bu kurslara katılma nedenleri arasında en çok mevcut işlerinde ilerleme kaydetmek ve merak duygusunun ön planda olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda yapılan diğer araştırmalarda ise insanların bu kurslara gösterdiği ilginin altında eğlenmek, beceri kazanmak, işlerini daha iyi yapmak gibi nedenlerin başta geldiği görülmektedir. Bununla birlikte MOOC kurslarına katılma nedenleri bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir. ABD'li öğrenciler arasında bir iş veya derecelerini yükseltme amacı öne çıkarken gelişmekte olan ülkelerdeki öğrencilerin daha çok merak duygusunu giderme amacıyla hareket ettiği görülmektedir (Christensen, Steinmetz, Alcorn, Bennett, Woods and Emanuel, 2013:6).

3.3. Katılımcı Sayısıyla Öne Çıkan Kitlese Çevrimiçi Açık Ders Uygulamaları (Massive Online Open Courses With Participants)

3.3.1. edX

ABD orijinli edX, dünyadaki en büyük MOOCs uygulamaları arasında yer almaktadır. MIT ve Harvard Üniversitelerinin kurucu üyesi olduğu sitenin dünyanın çeşitli bölgelerinden 112 üniversite ile sözleşmeli

üyeliği bulunmaktadır. edX'e üye olan üniversitelerden bazıları California Üniversitesi Berkeley, Texas Üniversitesi, Boston Üniversitesi, Caltech, Princeton Chicago, Oxford Üniversitesi gibi dünyaca ünlü kurumsal yapılardır. edX'te beşeri bilimler, matematik ve bilgisayar bilimleri gibi alanlarda 1900'den fazla konuda kurs mevcuttur. Her ülkeyi temsilen dünya çapında 14 milyondan fazla katılımcı, 52 milyondan fazla kurs kaydı bulunmaktadır (edx.org). edX tarafından oluşturulan tanıtım ve kullanıcı klavuzu ile katılımcılar yönlendirilmektedir. Ayrıca Facebook ve Twitter hesaplarıyla da katılımcılar arasında hem etkileşim hem de kurslara erişim sağlanmaktadır (courses.edx.org). İnceleme yapılan dönemde sitedeki aktif olarak güncel 953, yakında başlayacak 2017, ilk dönem 184, kendi hızında öğrenme 1043 ve arşivlenmiş 861 kurs bulunmaktadır. edX'te aktif olarak devam eden kursların daha çok biyoloji, iş dünyası, yönetim, bilgisayar bilimi, veri analizleri ve istatistikler, ekonomi ve finans, eğitim ve öğretmen eğitimi, mühendislik, tarih, insan bilimleri, sosyal bilimler gibi konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Kurs programları üç aşamalı olarak planlanmıştır. Tanıtım veya giriş düzeyi, orta düzey ve gelişmiş düzey olmak üzere üç ayrı aşamada öğrenci kendi yoğunluğuna göre bir düzey belirleyebilmektedir. Kursları bitirme, mezuniyet ve sertifika durumlarına göre ise dört aşamalı bir sistem geliştirilmiştir. Doğrulanmış, kredili, profesyonel sertifika programı, mikro master program olmak üzere 4 tip kurs bulunmaktadır. Bu kursların kim tarafından ve ne tür bir iş birliği veya ortaklıkla düzenlendiği sertifikalarda ayrıca belirtilmektedir.

MOOCS videolarındaki dil çeşitliliğinde ise küresel düzeyde yaygın olarak kullanılan dillere göre bir düzenleme yapıldığı görülmektedir. İnceleme yapılan dönemdeki kursların 1772'si İngilizce, 160'ı İspanyolca, 55'i Çince, 44'ü Fransızca, 5'i Japonca ve 3'ü Türkçe dillerinde hazırlanmıştır. Kurslar genel olarak birbirini takip eden modüllerden oluşmaktadır. Örneğin HTML5 VE CSS Temelleri adlı ders, 6 modülden oluşmakta, her bir modül, dersin konusu için öğrenilmesi gereken tüm materyalleri ele alan birimleri içermektedir. Modüllerin video içeriğinde okuma materyali, bir etkinlik, bir veya iki değerlendirme sorusu ve alıştırma soruları bulunmaktadır. Derslerde bir veya daha fazla sayfaya yer imi koymak yani ders içeriğini daha sonra okuyabilmek için işaretleme gibi kolaylıklar da mevcuttur. Öğretmenin geri bildirimleri de interaktif bir uygulama olarak derslere eklenmektedir. Ayrıca tartışma panelleri ile katılımcıların kendi aralarında ve öğretilerle etkileşime geçmesi sağlanmaktadır. Böylelikle katılımcılar birbirlerine yardımcı olabilmekte ve deneyimlerini zenginleştirebilmektedirler. Ayrıca edX Sıkça Sorulan Soruları (SSS) kullanarak herhangi bir sorunu merkeze iletebilme ve cevaplandırılmasını sağlama fırsatı da sağlanmaktadır (courses.edx.org).

3.3.2. Coursera

Başarılı MOOCS uygulamalarından biri olan Coursera, bilgi ve becerilerini dünya ile paylaşmak isteyen Stanford Üniversitesi Bilgisayar Bilimi öğretim elemanları tarafından, 2012'de kurulan bir platformdur (about.coursera.org). Üyeleri arasında yükseköğretim kurumlarının yanı sıra özel şirketlerde yer almaktadır. 164 ortağı bulunan kursu 29 ülke desteklemektedir. Sitenin üyeleri arasında Penn Üniversitesi, Johns Hopkins Üniversitesi, Michigan Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Princeton Üniversitesi, Leiden Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Nebraska Üniversitesi ve Yale Üniversitesi gibi 149 yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. 25 milyon katılımcı için hazırlanan 180'i aşkın uzmanlaşma alanına yönelik 2701 kursla hizmet

vermektedir. Kursların; sanat ve beşeri bilimler, iş dünyası, bilgisayar bilimi, veri bilimi, yaşam bilimleri, matematik ve mantık, personel gelişimi, fizik bilimi ve mühendislik, sosyal bilimler ve dil bilimi alanlarında yoğunlaştığı görülmektedir (coursera.org). Siteye üye olunduktan sonra katılımcıların bireysel amaçlarına en uygun programa yönlendirilmelerini sağlayacak interaktif uygulamalar devreye girmektedir. Katılımcıların; kariyerini yükseltme, yeni bir kariyere başlama, yeni bir kariyere başlarken bazı yeteneklerini geliştirme, eğitimini ilerletme ve eğlence gibi ihtiyaçları saptanarak amaçlarına en uygun programı seçmeleri sağlanmaktadır. Kurslar kaydedilmiş video konferansları, otomatik değerlendirilen hakem ödevleri, tartışma forumlarını içermektedir. Bir ders tamamlandığında elektronik ders sertifikası alınabilmektedir (blog.coursera.org). Aktif olarak 1759 İngilizce, 236 İspanyolca, 114 Çince, 109 Rusça, 68 Fransızca kursu bulunmaktadır. Coursera kendi sitesinin dışında Blog, Facebook, LinkedIn, Twitter, Google+, Tech Blog gibi sosyal medya platformlarını da aktif olarak kullanmaktadır (coursera.org).

3.3.3. Udacity

Eğitimi hayat boyu devam eden bir deneyim olarak tanımlayan Udacity, kuruluş amacını, "dünyaya; erişebilir, uygun, etkili bir yükseköğrenim sunmak" şeklinde tanımlamaktadır. Üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde kurulan Silikon Vadisi tarafından çevrimiçi bir üniversite olarak görülmektedir. Çevrimiçi eğitimin öncülerinden Udacity, yeni bir çevrimiçi üniversite türü olan "University by Silicon Valley"i hayata geçirirken amaçlarını şöyle tanımlamıştır:

- Sanayi işverenlerinin bugün ihtiyaç duyduğu programlama becerilerini öğretmek,
- İşverenler tarafından onaylanmış mesleki kimlik belgeleri oluşturmak,
- Geleneksel okullara göre daha az maliyetle ve daha kısa sürede eğitim desteği sağlamak.

Udacity, Stanford öğretmenlerinden olan Sebastian Thrun ve Peter Norving'in "Yapay Zekâya Giriş" kursunu ücretsiz olarak herkese çevrimiçi olarak açtıkları bir deney sonucunda başlamış bir kurstur. 190'dan fazla ülkede 160.000 üzerinde öğrencinin kayıt yaptığı bu kurs ile küresel ölçekte eğitim alma potansiyeli oluşturulmuştur (udacity.com/us). Udacity'de kurslar daha çok bilişim alanında yoğunlaşmaktadır. Programlarla Google, AT&T, Facebook, Salesforce, Cloudera gibi endüstri devleri ile profesyonel web uzmanları, veri analistleri veya mobil geliştiriciler için tasarlanan Nanodegree kimlik dereceleri sunulmaktadır. Koçlar ve öğrenci toplulukları tarafından desteklenen katılımcılar programlama ve veri bilimi konularını, çevrimiçi dersler ve uygulama projeleri yoluyla öğrenmektedirler. Android ve IOS işlemciler, veri analizi, veri bilimi, geliştirici esasları, dijital pazarlama, makine öğrenimi, mobil uygulama geliştirme, yazılım mühendisliği, sanal gerçeklik, web geliştirme gibi içeriklere sahip kurslar mevcuttur. Kurslar; başlangıç, orta ve gelişmiş olmak üzere üç düzeyde sistematize edilmiştir. Bazı üniversiteler bu platformdan alınan dersleri, bir final sınavı yaparak elde edilen başarı durumuna göre kredi yerine sayabilmektedirler (Yuan ve Powell, 2013:7). Udacity üniversite-sanayi işbirliği kapsamında Amazon Web Hizmetleri, BMW, Bosch, Facebook, Google, Georgia Teknoloji Enstitüsü, Hootsuite, IBM, Mercedes, Samsung, Twitter gibi küresel ölçekli şirketlerle işbirliği içerisinde. Udacity kendi web sitesinin yanı sıra Facebook, Twitter, Medium, LinkedIn, Instagram, Google+ gibi sosyal medya platformlarını da aktif olarak kullanmaktadır (udacity.com).

3.3.4. UdeMy

2010 yılında Lightbank ve MHS Capital gibi girişimci kurumlar tarafından kâr amaçlı kurulmuş bir MOOC platformudur (Yuan ve Powell, 2013:8). UdeMy, uzman eğitimciler tarafından hazırlanan 65000'den fazla dersten oluşan, çevrimiçi eğitsel ortamlardan biridir (about.udemy.com). 17 milyon öğrenci, 55.000 kurs, 20.000 eğitmen, 90 milyon kurs kaydı ve 13 milyon dakikalık videolardan oluşan küresel bir MOOCs uygulamasıdır. Naspers, Stripes Group, Norwest Venture, Insight Venture Partner ve Lightbank gibi şirketler tarafından desteklenen UdeMy 81 dilde eğitim vermektedir. San Francisco (ABD), Ankara (Türkiye), Dublin (İrlanda) gibi dünyanın pek çok yerinde ofisleri bulunmaktadır (about.udemy.com). Yazılım geliştirme, işletme, bilgi teknolojileri, ofis üretkenliği, kişisel gelişim, tasarım, pazarlama, yaşam tarzı, fotoğrafçılık, sağlık ve fitness, öğretmen eğitimi, müzik, akademik yaşam, dil, sınava hazırlık kategorilerinde kurslar mevcuttur. Örneğin "Become an Android Developer from Scratch" adlı kurs ücretsiz olup ders materyalleri; video dersler ve yardımcı kaynaklardan oluşmaktadır. Bitirme sertifikası da olan kursa ömür boyu erişim olanağı ile mobilden de ücretsiz erişilebilmektedir. Ayrıca Youtube, Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal medya platformlarından da UdeMy hesaplarına girilebilmektedir (udemy.com).

3.3.5. Khan Academy

2008 yılında Salman Khan tarafından başlatılan, Google firmasının da desteklediği, kâr amacı gütmeyen önemli bir eğitim organizasyonudur. Otomatik alıştırmalar, video konferanslar gibi akademik konularda birçok kurs materyali mevcuttur (Yuan ve Powell, 2013:8). Türkçe resmi sitesi de bulunan Khan Academy, matematik, fen bilimleri sanat ve sosyal bilimler, ekonomi ve finans, bilgisayar bilimi kategorilerinde kurslar vermektedir. Kurucu ortakları arasında Ann ve John Doerr, Bill ve Melinda Gates Vakfı, Google, Reed Hastings, O'Sullivan Vakfı, Fundación Carlos Slim, Tata Vakfı, Valhalla Hayır Vakfı gibi şirket ve vakıflar yer almaktadır (tr.khanacademy.org). Khan Academy'nin geleneksel eğitim sistemini değiştirip geliştirmeyi ve özgürleştirmeyi hedefleyen bir misyonla kurulduğu görülmektedir. Kâr amacı gütmeyen bu organizasyon kendi amacını; "isteyen herkesin, istediği an istediği yerde dünya standartlarında ve ücretsiz bir öğrenim imkânına sahip olabilmesini sağlamak" şeklinde açıklamaktadır. "Khan Academy dünya genelinde yaşanmakta olan eğitim reformunun ve eğitimde dijital dönüşümün en önemli temsilcilerinden biri olarak teknoloji destekli ve aynı zamanda insan odaklı bir eğitim modelinin yaygınlaşması için ücretsiz bir araç ve hayat boyu öğrenme anlayışıyla her bireyin kendini geliştirebilmesi için de ücretsiz bir kaynak sunmaktadır" (khanacademy.org). Khan Academy, sınıf içinde ve dışında katılımcıların kendilerine uygun hız ve yöntemle öğrenebilmeleri için ders videoları ve interaktif alıştırmalar ile kişiselleştirilmiş bir öğrenim deneyimi sağlamaktadır. Ayrıca, NASA, Modern Sanat Müzesi, Kaliforniya Bilim Akademisi ve MIT gibi kurumlarla ortak içerikler hazırlayarak kendini geliştirmek isteyen herkese eğitim içeriği sunmaktadır (tr.khanacademy.org). Bugüne kadar 300 milyon kişiye ders vermiş olan Khan Academy, 10.000'den fazla ders videosu, 150.000'den fazla interaktif alıştırma ile 36 dilden kullanıcıların eğitsel taleplerini karşılamaya çalışmaktadır. 190 ülkeye ulaşmayı başaran MOOCS uygulaması Twitter, Facebook, Instagram, Google+, Youtube ve İzlesene gibi sosyal medya platformlarını da aktif olarak kullanmaktadır (khanacademy.org.tr).

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Yapılan incelemede dikkati çeken en önemli noktalardan biri küresel şirketlerin ve başarılı üniversite derecelendirmelerinde ön sıralarda yer alan yükseköğretim kurumlarının MOOCs uygulamalarına gösterdiği ilgidir. İncelenen MOOCs uygulamalarının kurucu üyeleri ve katılımcıları büyük üniversiteler ve şirketlerden oluşmaktadır. Çok büyük teknolojik altyapı, sermaye ve organizasyonlar gerektiren dijital eğitsel uygulamalar üniversite-sanayi işbirliğini gerektirmektedir. Bazı büyük ve köklü üniversiteler ayrı bir dijital platform kurmak yerine başarılı bir uygulamaya eklenmeyi tercih etmektedir. Örneğin MIT ve Harvard Üniversitesi ortaklığıyla kurulan edX uygulamasına California Üniversitesi Berkeley, Texas Üniversitesi, Boston Üniversitesi, Caltech, Princeton Chicago, Oxford Üniversitesi gibi dünyaca ünlü yaklaşık 50 üniversite üye olmuştur. Öte yandan bu durum bilişim teknolojilerinin başat rol oynadığı yöndeşmenin eğitim-sanayi alanındaki yansımalarından biri olarak da değerlendirilebilir. Son derece maliyetli teknoloji yatırımları, eğitim kurumlarını sanayi iş birliklerine yakınlaştırmakta veya zorlamaktadır. MOOCs uygulamalarında en fazla yoğunlaşılan kurslar arasında bilişim kurslarının yer aldığı görülmektedir. Özellikle teknolojik ar-ge çalışmaları ve inovatif uygulamalar için MOOC'lar geleneksel yapılara göre daha elverişli gibi değerlendirilebilir. Bir Silikon Vadisi projesi olarak gelişen Udacity uygulaması tamamen buna dönüktür. Udacity; Google, AT&T, Facebook, Salesforce, Cloudera gibi endüstri şirketleri ile profesyonel web geliştiricileri, veri analistleri veya mobil geliştiriciler için düzenlenen programlarla Nanodegree belgesi vererek bu alanlardaki uzman ihtiyacını gidermektedir. Bir diğer bulgu da ticari kaygıların MOOCs uygulamalarında eskiye oranla giderek daha fazla öne çıkmaya başladığı gerçeğidir. Eğitimde fırsat eşitliği, bilimsel içeriğin kitlesel kullanımına açılması gibi düşüncelerle başlayan ücretsiz uygulamalar günümüzde genellikle ücretli sertifika programlarına dönüşmeye başlamıştır. Geleneksel eğitim kurumlarının MOOC'ları daha çok yardımcı ve destek uygulama olarak değerlendirdiği görülmektedir. İncelenen uygulamalar arasında yalnızca Udacity tarafından verilen kursların bazı üniversiteler tarafından krediye sayıldığı belirtilmiştir. Bütün MOOC uygulamaları kurs materyalini kendi sitelerinin yanı sıra Facebook, Twitter, Medium, LinkedIn, Instagram, Google+, Youtube gibi popüler sosyal medya platformlarında paylaşım açmaktadır. Böylece daha geniş kitlelere ulaşım sağlanabilmekte ve hedef kitleyle aynı eğilimler kullanılarak MOOC'ların gönüllü ve bireysel uygulama özelliğine uygun hareket edilmektedir. Kitlesel çevrimiçi açık ders uygulamalarının hemen hemen dünyanın tamamından katılımcı çekebilme başarıları görülmektedir. Ama kursların dili genellikle İngilizcedir. Fransızca, İspanyolca, Rusça, Japonca gibi dillerdeki ders sayısının İngilizceye oranla son derece az olduğu görülmektedir.

Sayıları yüz milyonları aşan katılımcı sayısının daha fazla artmasının önündeki en büyük engellerden birinin dil olduğu söylenebilir. Bazı derslere eklenen çevirici programlarına yetersiz kaldığı görülmektedir. Yapılan literatür taraması bu kursları tercih eden katılımcıların daha çok kişisel gelişim kaygılarıyla hareket ettiğini göstermektedir. Bazı araştırmalarda kurslara katılma nedeni olarak katılımcıların mevcut işlerinde ilerleme çabalarının ve merak duygusunun öne çıktığı saptanmıştır. Ayrıca araştırmalarda bölgelere göre kurslara katılma nedenlerinde de farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin ABD'li öğrencilerde iş veya derecelerini yükseltme nedeni öne çıkarken gelişmekte olan ülkelerdeki katılımcıların daha çok merak duygularını giderme çabası içinde oldukları belirtilmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Berberinde bazı getirdiği olumsuzluklara rağmen kitlesel çevrimiçi açık ders uygulamaları (MOOCs) yeni eğitsel fırsatlar sunmaktadır. Sanayi Devrimi'yle birlikte kas gücünün yerini almaya başlayan makineler devri arka planda kalmış durumdadır. Günümüzün karmaşık teknolojileri, yapay zekâ uygulamaları aklın ve düşüncenin yerine geçmeye başlamıştır. Bugünün dünyasında teknoloji her zamankinden daha fazla eğitsel ortamı değişime zorlamaktadır. MOOC uygulamaları güncel teknolojik yenilikler ve teknolojiden yararlanmak isteyenlerin oluşturduğu arz ve talebe göre şekillenmektedir.

Büyük sermaye ve teknoloji alt yapısı gerektiren bu uygulamalar her şeye rağmen eğitimden daha fazla yararlanmak isteyen kitleler için bir alternatif oluşturmaya başlamıştır. Tüm dünyadan katılımcıların olduğu, küresel bir erişim ağına sahip dijital kurslardan en fazla bilişim teknolojilerine erişme ayrıcalığına ve kullanma becerisine sahip, İngilizce bilen insanların yararlanabildiği görülmektedir. Aşılması gereken en önemli sorunlardan birinin bu olduğu bir gerçektir. Öte yandan yaygın kursların hemen hepsinin aynı zamanda teknoloji üreten toplumlarda ortaya çıkması bilginin üretimi, işlenmesi ve erişimi noktasında yatay dağılımı engelleyebilmektedir. Bu durum özellikle yükseköğretim kurumlarını ve bilimsel alanı piyasa mekanizmalarına ve teknoloji merkezlerine daha fazla yakınlaştırmaktadır.

Bir diğer sorunlu alan ise içerikte kendini göstermektedir. Dijital ortama uyarlanmış video, ses, grafiksel ve metinsel uygulamalardan oluşan dersler, geniş kitlelerin ilgi ve beğenisi dikkate alınarak hazırlandığı için yüzeysel olabilmektedir. MOOC'larda etkileşimi sağlayabilmek için oluşturulan e-sınıflarda ise katılımcıların bireysel taleplerine anında cevap verememe gibi organizasyonel sorunlar da oluşabilmektedir. Yaşam boyu devam eden eğitimin bireyin sosyalizasyon süreci olarak değerlendirildiğinde ise MOOC'ların şu anki haliyle daha çok öğretimsel uygulamalar olarak kaldığı söylenebilir.

Eğitimde sınırları çizilmiş, hedefleri belirlenmiş bir süreçte belli bir referansın ve kurumsal muhatabın olmaması da genel bir sorun olarak değerlendirilebilir. Tüm bu sorunlu yönlerine rağmen kitlesel çevrimiçi açık ders uygulamalarının dünyanın her tarafından katılımcı bulabildiğini, yüz milyonlarca insan tarafından kullanıldığını söylemek gerekmektedir. İyi tasarlanmış zengin ders içerikleri, dijital ortamın sağladığı avantajlarla son derece kolay, hızlı ve etkili ders materyaline dönüşebilmektedir. MOOC uygulamalarının gördüğü ilginin bazı üniversitelerin bu uygulamaları krediden saymasını sağlayabilecek düzeye ulaştığı söylenebilir.

İnternet sayesinde ulaşılabilirliği, yüklenen materyallerin çeşitliliği, etkileşim kurma kolaylığı gibi özelliklerinden dolayı yeni medyanın eğitsel potansiyelinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Geleneksel eğitim kurumlarını yapısal dönüşümlere zorlayan bu potansiyelin daha etkili ve elverişli bir eğitsel alana dönüşmesi ise kaçınılmaz gibi görünmektedir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, 5-8 Eylül 2018 tarihleri arasında Priştine (Kosova)'da düzenlenen 3rd International Science Symposium'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Anderson, T., (2008). Teaching in an Online Learning Context, The Theory and Practice of Online Learning, Athabasca University: Au Press.
- Bijmens, M., Vanbuel, M., Verstegen, S., and Young, C., (2004). Handbook on Digital Video and Audio in Education-Creating and Using Audio and Video Material for Education Purposes. Published by The VideoAktiv Project Socrates Minerva.
- Christensen, G., Steinmetz, A., Alcorn, B., Bennett, A., Woods, D., and Emanuel, E.J., (2013). The MOOC Phenomenon: Who Takes Massive Open Online Courses and Why? Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2350964> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2350964>.
- Çağiltay, K., (2014). Gökyüzünde Öğrenme. ODTÜLÜ, 54, ss:44-46.
- Ifenthaler, D., (2010). Learning and Instruction in the Digital Age. J. Michael Spectator, Dirk Ifenthaler, Pedro Isaias, Kinshuk, Demetrios Sampson (Eds.), Learning and Instruction in the Digital Age New York: Springer Science+Business Media. pp:3-10.
- Kim, S.W., (2016). MOOCs in Higher Education. Virtual Learning. Intech Open Science.
- Liyanagunawardena, T.R., Adams, A., and Williams, S.A., (2014). MOOCs: A Systematic Study of the Published Literature 2008-2012. University of Reading. Athabasca University: AU Press. pp:202-227.
- Massive Open Online Courses-Higher Education's Digital Moment? www.universitiesuk.ac.uk Erişim Tar: 15 Eylül 2017.
- Spector, J.M., (2010). Learning and Instruction in the Digital Age. J. Michael Spectator, Dirk Ifenthaler, Pedro Isaias, Kinshuk, Demetrios Sampson (Eds.), Learning and Instruction in the Digital Age New York: Springer Science+Business Media. pp:375-37.
- Yuan, L. and Powell, S., (2013). MOOCs and open Education: Implications for Higher Education. UK: Bolton University.
- Zhu, M., Sarı, A., and Lee, M.M., (2017). A Sistematik Review of Research Methods and Topics of the Empirical MOOC Literature (2014-2016). The Internet and Higher Education. Volume:37, pp:31-39.

İnternet Kaynakları:

- <https://courses.edx.org/courses/course-v1:W3Cx+HTML5.0x+1T2017/info> Erişim Tar. 17 Mart 2018.
- https://courses.edx.org/courses/course-v1:W3Cx+HTML5.0x+1T2017/courseware/76828eeb1b274f478c1dce2b9ef2148e/ea807e8db9924b5ca73d255309bda2e8/?activate_block_id=block-v1%3AW3Cx%2BHTML5.0x%2B1T2017%2Btype%40sequential%2Bblock%40ea807e8db9924b5ca73d255309bda2e8 Erişim Tar. 17 Mart 2018.
- <https://blog.coursera.org/about/> Erişim Tar. 20 Mart 2018.
- <https://www.coursera.org/onboarding/goals> Erişim Tar. 20 Mart 2018.
- <https://www.coursera.org/browse?languages=en> Erişim Tar. 20 Mart 2018.
- <https://about.coursera.org/> Erişim Tar. 20 Mart 2018.
- <https://www.udacity.com/us> Erişim Tar. 05 Temmuz 2017.
- <https://www.udacity.com/courses/all> Erişim Tar. 05 Temmuz 2017.
- <https://about.udemy.com/> Erişim Tar. 06 Temmuz 2018.

-
- <https://www.udemy.com/courses/> Erişim Tar. 06 Temmuz 2018.
  - <https://tr.khanacademy.org/about/our-supporters> Erişim Tar. 20 Mart 2018.
  - <https://tr.khanacademy.org/about> Erişim Tar. 20 Mart 2018.